

Uttanríkis- og vinnumálaráðið

Løgtingið

Dagfesting: 11. desember 2018

Mál nr.: 17/00350

Løgtingsmál nr. xx/2018: Uppskot til samtyktar um heimild at siga upp Hoyvíkssáttmálan

Uppskot
til
samtyktar

Løgtingið tekur undir við, at landsstýrismaðurin í uttanríkis- og vinnumálum fær heimild at siga upp sáttmála frá 31. august 2005 millum Stjórn Íslands øðrumegin, og Stjórn Danmarkar og Føroya landsstýri hinumegin.

1. Orsøkin til uppskotið

Løgtingið samtykti tann 18. desember 2017 løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, sum m.a. avmarkar rættin hjá útlendingum at eiga í veiðiliðinum í fiskivinnuni.

Grein 7, stk. 7, 2. og 3. pkt. er soljóðandi:

“[...] Persónur og felag, fevnt av Hoyvíkssáttmálanum, kann virka innan ásetingina í stk. 7 fram til 1. januar 2025. Freistin í 2. pkt. fær virknað, um hetta er sambæriligt við sáttmálaskyldur Føroya til ta tíð.”

Viðmerkingarnar til lógaruppskotið eru soljóðandi:

“Stig eru tikin til at taka upp samráðingar við íslendsku stjórnina um at fremja broytingar í Hoyvíkssáttmálanum. Endamálið við hesum er millum annað at broyta virkisøki sáttmálans, soleiðis at tað frameftir ikki fevnir um ognarskap í veiðiliðinum í fiskivinnuni. Skiftistíðin á 7 ár gevur tíð at endurskoða sáttmálan og taka neyðug stig fyri at tryggja samsvar millum lóggávuna og altjóðarættarligu skyldur Føroya. [...] Eru sáttmálaviðurskifti Føroya ikki tillagað, áðrenn 7-ára freistin er farin, halda rættindini hjá íslenskum íleggjarum fram sambært grein 7, stk. 7, 1. pkt.”

Tá løgtingslógin um sjófeingi var til viðgerðar, var frá íslenskari síðu gjørt vart við, at íslenskir íleggjarar hava gjørt íløgur í Føroyum í góðari trúgv. Eisini er gjørt galdandi, at avmarkingarnar viðvíkjandi útlenskum ognarskapi eru brot á ásetingarnar í Hoyvíkssáttmálanum, undir hesum grein 5, stk. 2, litra D um frælsan flutning av kapitali og ílögum og grein 5, stk. 2, litra E, sum bannar mismuni viðvíkjandi stovnseturætti. Harumframt hevur verið víst á, at ásetingarnar eru brot á aðrar altjóða bindingar.

Síðani løgtingslógin um sjófeingi varð samtykt, hava føroyskir og íslenskir myndugleikar samskipt um avleiðingarnar av ásetingunum um útlenskan ognarskap í veiðiliðinum í føroysku fiskivinnuni.

Landsstýrið hevur mótvegis íslenskum myndugleikum skotið upp at tillaga Hoyvíkssáttmálan soleiðis, at ognarskapur í veiðiliðinum í fiskivinnuni verður undantikin frá virkisøki sáttmálans. Á hendan hátt kundi sáttmálin hildið fram, samstundis sum hann kundi verði tillagaður til nýggju umstøðurnar.

Til uppskot landsstýrisins um at tillaga Hoyvíkssáttmálan hava íslenskir myndugleikar sett ta treyt, at Føroyar skulu tryggja áhugamálini hjá íslenskum íleggjarum í Føroyum á nøktandi hátt. Júst hvat liggur í hesum kravinum er ikki nágreinað, men hugsast kann, at tað merkir annaðhvørt, at íslenskir íleggjarar, sum eiga í føroyska veiðiliðinum, sleppa at halda fram ella at føroyskir myndugleikar veita trygd fyri møguligum endurgjaldskravi, um íslenskir íleggjarar missa pening, tá ið teir selja sín ognarlut í føroyskum felagi við veiðirættindum.

Staðfestast má, at nú løgtingslógin um fyrisiting av sjófeingi skjótt hevur virkað í eitt ár, hevur tað ikki eydnast at gera eina hóskandi semju við íslensku stjórnina um neyðugar tillagingar í Hoyvíkssáttmálanum.

Landsstýrið hevur ikki ætlanir um at leggja uppskot fram um at broyta avmarkingarnar fyri útlenskan ognarskap, sum Løgtingið hevur samtykt í løgtingslógini um sjófeingi. Tískil verða avmarkingarnar fyri útlenskan ognarskap varðveittar í verandi líki. Hetta er eisini galdandi fyri tær íløgur, sum íleggjarar, fevndir av Hoyvíkssáttmálanum, hava gjørt.

Fæst eingin semja um at broyta Hoyvíkssáttmálan í tíðarskeiðinum fram til 31. desember 2018, halda rættindini hjá íslenskum íleggjarum í veiðiliðinum í fiskivinnuni fram eftir 1. januar 2025, sambært viðmerkingunum til § 7, stk. 7 í løgtingslóg um fyrisiting av sjófeingi, um ikki sáttmálin verður sagdur upp áðrenn árslok.

Tí metir landsstýrið, at tað er neyðugt at heita á Løgtingið um at fáa heimild at uppsiga Hoyvíkssáttmálan fyri at tryggja samsvar millum galdandi reglur og altjóða skyldur Føroya.

Sáttmálin kann sambært grein 12 í Hoyvíkssáttmálanum sigast upp við fráboðan frá øðrum sáttmálapartinum til hin, og uppsagnarfrestin er 12 mánaðir.

Í grein 12, stk. 2 er ásett, at fyrimunir, sum íleggjarar ella tænastrálar hjá øðrum sáttmálapartinum sambært sáttmálanum hava fingið frá hinum sáttmálapartinum, skulu verða verandi í gildi í minsta lagi í 5 ár eftir, at sáttmálin gongur út.

Fyri íslenskar íleggjarar í feløgum við veiðirættindum merkir hetta, at íleggjararnir hava krav upp á at varðveita galdandi treytir í minsta lagi í 6 ár frá tí degi, at sáttmálin er uppsagdur. Tað sæst í viðmerkingunum til § 7, stk. 7 í løgtingslógini um sjófeingi, at skiftistíðin fram til 1. januar 2025 er ásett við grein 12, stk. 2 í Hoyvíkssáttmálanum í huga.

Landsstýrið hefur í brævi til íslensku stjórnina 30. november gjørt greitt, at um tað ikki eydnast at tillaga Hoyvíkssáttmálan, kann gerast talan um at siga sáttmálan upp. Hetta varð gjørt eftir ráðfærslu við Uttanlandsnevnd Løgtingsins tann 29. november 2018.

Løgtingið samtykti í løgtingsmáli 15/2005, samsvarandi § 52 í stýrisskipan Føroya, at Hoyvíkssáttmálin kundi verða staðfestur Føroya vegna, og sambært viðmerkingunum til § 52, stk. 2 í stýrisskipanini skal landsstýrið hava góðkenning frá Løgtinginum fyri at siga upp sáttmála, sum Løgtingið hefur góðkent.

Landsstýrið hefur gjørt sáttmálan við Ísland saman við dansku stjórnini, tí at sáttmálin fevnir um ikki-yvirtikin málsøki. Av hesi orsök er uppsigandi sáttmálaparturin “Stjórn Danmarkar og Føroya landsstýri”. Tí skal fráboðanin sambært grein 12, stk. 1 umboða bæði landsstýrið og dansku stjórnina. Landsstýrið er í samskipti við dansku stjórnina um málið.

Tá uppsagnarfrestin er farin og sáttmálin fer úr gildi, eru Føroyar og Ísland ikki longur bundin av at veita føroyingum og íslendingum teir fyrimunir, sum partarnir í dag geva hvør øðrum í ymsum serlógum. Um ikki annar ella broyttur sáttmáli kemur í staðin fyri Hoyvíkssáttmálan, mugu báðir partar tískil taka støðu til, um teir hvør sær vilja gera lógarbroyingar, ið taka burtur fyrimunir, sum sáttmálin í dag veitir.

Hóast Løgtingið samtykkir fyriliggjandi uppskot til samtyktar um heimild at uppsiga sáttmálan, inniber hetta ikki, at sjálv løgtingslógin, sum setti sáttmálin í gildi, verður sett úr gildi. Tí fer landsstýrismaðurin, um tað ikki eydnast at røkka semju um nýggjan ella broyttan sáttmála, seinni at leggja uppskot fyri Løgtingið um at seta úr gildi løgtingslóg nr. 66 frá 18. mai 2006, sum setti Hoyvíkssáttmálan í gildi.

Endamálið við uppsøgn av sáttmálanum er ikki at koma í ta støðu, at als ongin sáttmáli regulerar viðurskiptini og serliga handilin millum Ísland og Føroyar. Landsstýrið fer at virka fyri at fáa semju við íslensku stjórnina um nýggjan sáttmála fyri at tryggja, at samhandilin millum partarnar kann halda fram, samstundis sum samsvar er millum sáttmálagrundarlagið og føroyska lóggávu. Hetta krevur tó semju millum báðar partar.

Fær landsstýrismaðurin heimild frá Løgtinginum til at uppsiga Hoyvíkssáttmálan, kann fráboðan um uppsøgn verða send íslensku stjórnini samsvarandi grein 12 í sáttmálanum í seinasta lagi 31. desember 2018.

2. Hoyvíkssáttmálin – innihald og umsiting

2.1. Lýsing av innihaldinum í Hoyvíkssáttmálanum

Hoyvíkssáttmálin er mest víðfevndi fríhandilssáttmáli, Føroyar hava við onnur lond, og byggir á eina ætlan um at fremja búskaparligu viðurskiptini millum Ísland og Føroyar og at samskipa búskaparligu menningina í londunum báðum. Sáttmálin bindur Føroyar og Ísland saman í eitt

felags búskaparøki, har vørur, tænastr, persónar og kapitalur kunnu flytast frítt millum londini, og har allur mismunur viðvíkjandi eitt nú stovnseturætti er bannaður.

Hoyvíkssáttmálin ásetir í grein 5, at innan vídd sáttmálans er:

- a) bannað at gera mismun millum íslenskar líkamligar persónar og føroyskar líkamligar persónar vegna tjóðskap,
- b) bannað at gera mismun vegna virkisstað millum lögfrøðiligar persónar, heimahoyrandi innan umveldisvídd sáttmálans, og
- c) bannað at gera nakran mismun vegna upprunastað millum vørur, sum hava uppruna í sáttmálaøkinum.

Hesar ásetingarnar eru at rokna sum kjarnin í sáttmálanum.

Hoyvíkssáttmálin hevur tó frá byrjan eisini havt nøkur undantøk frá meginreglunum. Her kann serliga verða tikið fram, at Ísland innan vinnugreinarnar fiskiskap og fiskavirking kundi varðveita tær avmarkingar viðvíkjandi ognarrætti hjá útlendingum og/ella ikki búføstum persónum, sum vóru galdandi, tá ið sáttmálin varð undirritaður. Somuleiðis kundu Føroyar varðveita avmarkingar viðvíkjandi ognarrætti innan vinnugreinina fiskiskap, sum vóru galdandi, tá ið sáttmálin varð undirritaður. Tað eru hesi undantøkini, ið landsstýrið móttvegis íslenskum myndugleikum hevur skotið upp at víðka, soleiðis at tey frameftir eisini heimila ásetingunum í §7, stk. 7 í løgtingslógini um sjófeingi.

Bæði Føroyar og Ísland hava gjørt fleiri broytingar í lógum og øðrum reglum fyri at tryggja, at lóggávan ikki ger mismun millum føroyingar og íslendingar.

Løgtingið hevur samtykt broytingar í nøkrum serlógum, fyri at tryggja samsvar við Hoyvíkssáttmálan, m.a. við løgtingslóg nr. 55 frá 16. mai 2006. Somuleiðis hava danskir myndugleikar tilgáð kunngerðir, ið galda fyri málsøki, sum ikki eru yvirtikin. Hesar eru nakrar av teimum lógum og kunngerðum, sum eru tilgáðar samsvarandi sáttmálanum:

- løgtingslóg nr. 45 frá 11. mai 2009 um góðkendar grannskoðarar og grannskoðanarvirkir,
- løgtingslóg nr. 64 frá 27. apríl 2001 um vinnu,
- løgtingslóg nr. 53 frá 28. apríl 2000 um vatnið í Sumbiarbergholinum,
- løgtingslóg nr. 75 frá 5. november 1998 um Føroya Realkreditstovn (Realin),
- løgtingslóg nr. 83 frá 6. juni 1997 um kapping,
- løgtingslóg nr. 3 frá 13. februar 1996 um tryggingarvirksemi,
- løgtingslóg nr. 193 frá 10. desember 1993 um lønarhæddaravgjald,
- løgtingslóg nr. 142 frá 10. juni 1993 um lóggilding av elinnleggjarum v. m.,
- løgtingslóg nr. 136 frá 8. september 1992 um meirvirðisgjald,
- løgtingslóg nr. 20 frá 10. mars 1992 um innflutning og sølu av rúsdrekka,
- løgtingslóg nr. 93 frá 4. oktober 1984 um biografar,

- løgtingslóg nr. 9 frá 5. mars 1970 um skráseting av skipum,
- kunngerð nr. 143 frá 22. oktober 2018 um starvsfólkaumboðan í partafeløgum og smápartafeløgum,
- bekendtgørelse nr. 178 af 27. februar 2011 om islandske advokaters tjenesteydelser på Færøerne, og
- bekendtgørelse nr. 179 af 27. februar 2011 om islandske advokaters etablering på Færøerne.

Eisini eru ikki-lógarfestar mannagongdir, tulkingar og siðvenjur lagaðar til Hoyvíkssáttmálan, harav nakrar eftir viðgerð í felagsnevndini undir Hoyvíkssáttmálanum.

Føroyskir og íslenskir myndugleikar hava eisini formligt samstarv á øðrum økjum við tilvísing til grein 7 í Hoyvíkssáttmálanum, sum ásetir, at sáttmálapartarnir vilja stimbra og breiðka sínámillum samstarv á øllum viðkomandi økjum. Slíkt samstarv er eitt nú á almanna- og heilsuøkinum. Á heilsuøkinum er m.a. talan um, at føroyska heilsuverkið keypir ávísar heilsutænastur úr Íslandi.

2.2. Umsiting av Hoyvíkssáttmálanum

Ein felagsnevnd er sett sambært grein 8 í sáttmálanum at tryggja, at ætlanirnar við sáttmálanum verða framdar og at sáttmálin virkar á munagóðan hátt. Felagsnevndin kann við samtykki gera av at broyta grein 5-7 í sáttmálanum, umframt frumskjøluni til sáttmálan. Felagsnevndin er mannað við embætisfólkum úr føroyska og íslenska uttanríkisráðnum.

Eisini skipar sáttmálin í grein 9 Hoyvíksráðið, har ráðharrarnir við ábyrgd fyri sáttmálanum árliga hittast og kunnu tryggja, at ætlanirnar við sáttmálanum verða framdar.

Hóast nøkur mál eru loyst, so hevur tað í mongum førum víst seg at vera trupult at finna eina loysn í øðrum málum. Tað hevur verið ein avbjóðing, at Ísland er bundið av ávísam skyldum sambært EBS-sáttmálanum, samstundis sum Føroyar ikki hava bundið seg til líknandi skyldur. Dømi um óloyst mál eru avbjóðingarnar við útflutningi av heilivági úr Føroyum til Íslands og málið um kumulering av landbúnaðarvørum.

3. Avleiðingar av uppsøgn av Hoyvíkssáttmálanum

3.1. Avleiðingar fyri landið og kommunur

Út av vøruútflutningi Føroya upp á uml. 8 mia. kr. í 2016, fóru umleið 2,5% til Íslands. Av vøruútflutninginum úr Føroyum til Íslands eru 90% fiskavørur. Samlaði samhandilin við Ísland er avmarkaður í mun til samlaða samhandilin við úrheimin og tí verður ikki væntað, at uppsøgn av Hoyvíkssáttmálanum fær stórvegis avleiðingar fyri samlaða føroyska búskapin.

Tað kann vera óheppið, at Hoyvíkssáttmálin verður uppsagdur, samstundis sum landsstýrið strembar eftir at fáa í lag nýggjar handilssáttmálar við onnur lond. Í arbeiðinum at betra um handilsviðurskiftini við fremmand lond, verður stundum víst til Hoyvíkssáttmálan sum dømi um mest víðfevnda sáttmála, sum landsstýrið hevur gjørt. Sum nevnt snýr Hoyvíkssáttmálin

seg um frían flutning av vørum, tænastrum, kapitali og persónum, meðan samráðingar, sum landsstýrið hevur við onnur lond, snúgvá seg um fríhandil við vørum.

Eisini kann ein uppsøgn av sáttmálanum vera óheppin, tá ið hugsað verður um søguliga og mentanarliga samstarvið millum Føroyar og Ísland.

Mett verður ikki, at uppskotið hevur beinleiðis avleiðingar fyri kommunurnar.

3.2. Avleiðingar fyri borgarar

Mett verður í útgangsstøði ikki, at uppsøgn av Hoyvíkssáttmálanum fer at hava stórvegis avleiðingar fyri flytførið hjá føroyingum og íslendingum, av tí at norðurlenskar avtalur tryggja møguleikan hjá fólki at flyta millum londini.

Kortini kann tað fáa ávirkan á rættindini hjá føroyingum og íslendingum at virka í londunum, at einki krav er um javnbjóðis viðferð, um ikki aðrir sáttmálar veita slíka trygd.

Fyri borgaran sum brúkarar kann uppsøgn av sáttmálanum eisini hugsast at fáa avleiðingar, t.d. um vøruúrvalið gerst minni ella vørurnar gerast dýrari, tá ið GATT-tollur verður lagdur á vørurnar, sum verða fluttar millum londini, sí brot 3.3.

3.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Um sáttmálin verður uppsagdur og eingin annar handilssáttmáli kemur í staðin, verður avleiðingin, at GATT-tollur verður lagdur á vørur, sum verða fluttar millum londini. Hetta setur fyrirøkurnar í londunum báðum í eina verri kappingarstöðu á marknaðunum hjá hvør øðrum.

Tær føroysku fyrirøkurnar, ið selja vørur til Íslands, eins og tær, ið keypa vørur úr Íslandi, kunnu sostatt fara at merkja avleiðingar, um eingin sáttmáli er millum londini. Tað sama ger seg sjálvandi galdandi fyri íslenskar fyrirøkur, sum annaðhvørt selja vørur til Føroyar ella keypa vørur úr Føroyum.

Tænastuveitarar fara framhaldandi at kunna selja tænastrur í hinum landinum, men eingin trygd verður fyri somu viðferð, tá sáttmálagrundarlagið verður tikið burtur. Tað sama er galdandi fyri eitt nú stovnseturættin og flyting av kapitali.

4. Ummæli og ummælisskjal

Uppskotið hevur verið til ummælis hjá stjórnarráðunum, hjá Vinnuhúsinum og hjá Føroya Reiðarafelag.

Uttanríkis- og vinnumálaráðið, 11. desember 2018

Poul Michelsen
landsstýrismaður

/ Herálvur Joensen

Yvirlit yvir fylgiskjøl: